

Baranchuk V. L.
Yavtukhovska I. V.
Lviv Commercial Academy

FORMATION OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF CORPORATE REGULATION IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

Summary

The article suggests the transformation of essence of the joint-stock company and corporate management in the conditions of strengthening of process of eurointegration. There are shown the theoretical aspects of organizing and economic mechanism of corporate management, improved their structure, which meets modern requirements of the market. It is proved that the organizational and economic mechanisms of joint-stock companies need to be examined not compared, but to keep a close intercommunication between them.

Keywords: joint-stock company, corporate management, stakeholders, organizing mechanism, economic mechanism, process of European integration.

УДК 369

Братюк В. П.
Пфістер І. І.
Мукачівський державний університет

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Висвітлено провідну роль соціального страхування як важливого інструменту соціальної політики держави. Проаналізовано напрями використання коштів фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні, а також доведено необхідність докорінного перегляду цих напрямів. Обґрунтовано необхідність запровадження обов'язкових професійних пенсійних схем.

Ключові слова: соціальне страхування, принципи соціального страхування, фонд гарантування страхових виплат, загальнообов'язкове медичне страхування.

Постановка проблеми. Реформування системи соціального страхування передбачає розширення вибору застрахованою особою форм реалізації її прав, залучення до реалізації соціальних гарантій у сфері соціального страхування недержавних організацій, використання різноманітних механізмів фінансування послуг, забезпечення щільної прив'язки соціальних зобов'язань до наявності коштів на їх фінансування.

Становлення нової моделі соціального страхування має забезпечити послідовність у реалізації соціальної політики та дотримання принципів суспільної солідарності та соціальної справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики системи соціального страхування займається ряд науковців, зокрема, Н. Борецька, Л. Васечко, Н. Внукова, А. Гриненко, С. Засуха, Т. Кир'язова, А. Колосок, О. Марцинюк, В. Плиса, Д. Полозенко, В. Столяров, В. Тропіна та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні в Україні остаточного вигляду система соціального захисту ще не отримала і перебуває у процесі постійного реформування. Також відсутня національна доктрина соціального страхування, яка б науково обґрунтувала можливості розвитку системи в прив'язці до системи заробітної плати, податкової системи, стану та політики на ринку праці, демографічної ситуації та прогнозів. При розробці системи рекомендацій та управлінських рішень у галузі соціального страхування слід пам'ятати, що соціальне страхування є найгострішим інструментом, здатним трансформувати основи суспільного існу-

вання. І наслідки цієї трансформації можуть бути непередбачуваними.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності запровадження обов'язкових професійних пенсійних схем на основі узагальнення та критичного осмислення досвіду функціонування системи загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи, а також запровадження в Україні загальнообов'язкового медичного страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку та формування ринкових відносин одним з найголовніших напрямів діяльності нашої держави є вирішення проблемних питань соціального захисту, тому що саме соціальне страхування є провідним інструментом соціальної політики держави, оскільки передбачає підтримку найбільш активної, працездатної частини суспільства, тобто тих, хто створює матеріальні і нематеріальні блага, призначені для споживання суспільством у цілому.

Згідно зі ст. 1. «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР, загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (далі – роботодавцем), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Окрім Закону, дане визначення також трактується й науковцями у їхніх дослідженнях системи соціального страхування.

Зокрема, І. Кичко визначає соціальне страхування як систему заходів щодо матеріального забезпечення населення у старості, у разі захворювання чи втрати працездатності в працездатному віці, у разі безробіття, підтримки материнства і дитинства в умовах страхової медицини, при виході на пенсію тощо [1, с. 159].

На думку А. Загороднього, соціальне страхування – це гарантована державою система матеріального громадян у разі тимчасової втрати працездатності, при досягненні похилого віку, а також система інших заходів, спрямованих на матеріальне, культурно-побутове та оздоровчо-профілактичне обслуговування [2, с. 130].

В. Плиса розглядає соціальне страхування як найважливіший елемент державної соціальної політики у сфері управління ризиками відтворення населення і виконує функції соціального захисту, забезпечення фінансування соціальної допомоги, регулювання доходів та рівня життя різних груп населення, попередження та профілактики наслідків настання соціальних ризиків [4, с. 7].

Необхідність соціального страхування в сучасних умовах обумовлена наступними причинами:

- наявністю осіб, які, з погляду на певні обставини, не беруть участі в суспільно-корисній праці, тобто не можуть за рахунок заробітної плати виживати або підтримувати мінімальний життєвий рівень;

- наявністю громадян, що є дієздатними, але не мають можливості реалізувати цю дієздатність [3, с. 11].

Відповідно до цього, ст. 4 «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР передбачено такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- пенсійне страхування;
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- медичне страхування;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- страхування на випадок безробіття;
- інші види страхування, передбачені законами України.

Зауважимо, що в узагальненому розумінні система соціального страхування розв'язує два важливих соціально-економічних завдання, а саме:

1) збереження та повне відновлення працездатності активної частини населення країни;

2) гарантоване матеріальне забезпечення громадян, які втратили працездатність у зв'язку з виходом на пенсію чи не мали її в працездатному віці з тих чи інших причин [3, с. 9].

Значне зростання соціальних ризиків у зв'язку з економічними перетвореннями – закономірний процес. Послабленню впливу соціальних ризиків сприяють програми соціального страхування, які в умовах ринкової економіки стають основною організаційно-правовою формою соціального забезпечення.

У законодавстві України в основу соціального страхування покладено «традиційні» соціальні ризики. Зокрема, згідно з Кодексом, держави повинні надавати соціальні допомоги у зв'язку з

дев'ятьма традиційними соціальними ризиками – хворобою, безробіттям, старістю, трудовим каліцтвом, професійною хворобою, вагітністю та пологами, утриманням дітей, інвалідністю, втратою годувальника. Ці ризики втрати або зменшення доходу внаслідок об'єктивних обставин характеризуються найбільшою типовістю і мають найбільшу ймовірність настання у житті людини, тому вони стали основою для надання соціальних виплат через системи соціального страхування, у фінансуванні яких самі застраховані особи беруть участь.

Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування передбачено два поняття – «страховий ризик» і «страховий випадок». *Страховий ризик* – це обставини, унаслідок яких громадяни та (або) члени їх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. *Страховий випадок* – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування. Різниця між цими поняттями полягає в тому, що страховий ризик має ознаку імовірності та випадковості, у зв'язку з чим такі обставини означені у множині. Адже невідомо, чи трапляться вони і скільки їх буде. Страховий випадок має ознаку конкретності, це певна, формально визначена обставина, щодо якої передбачено конкретний вид соціального забезпечення.

Для висвітлення сутності соціального страхування таке визначення не можна вважати прийнятним з наступних причин:

1. Соціальне страхування визначається як система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту у вигляді матеріального забезпечення громадян.

2. У визначенні наводиться перелік випадків, при настанні яких надається соціальний захист, а саме: хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника тощо. До того ж цей перелік закінчується багатозначним та розпливчастим «у інших випадках, передбачених законом».

Матеріальною основою для виконання цих завдань виступають цільові фонди, які виконують функції збору страхових внесків, взяття на облік страхувальників, облік надходжень страхових внесків, прийом звітності, контроль повноти та своєчасності сплати страхових внесків, до яких належать: Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійному захворюванні, що спричинили за собою втрату працездатності, Фонд соціального страхування на випадок безробіття.

Зазначимо, що основним джерелом фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування визначено страхові внески роботодавців і застрахованих осіб.

Страхові фонди самі по собі не є обов'язковим елементом соціального страхування. Вони є лише певною частиною фондів у загальному розумінні цього терміну. Теоретично, наприклад, благодійні фонди також можуть слугувати цілям соціального страхування, маючи джерелом наповнення

внески, а тим більше «інші джерела, передбачені законом».

Проте цей атрибут дефініції є надзвичайно важливим, оскільки згадує неодмінний атрибут соціального страхування – страхові внески. Незважаючи на це, страхові внески самі по собі не є достатньою (вичерпною) ознакою, оскільки залишають «за дужками» інші необхідні компоненти, про які йтиметься нижче.

Соціальне страхування є важливою категорією усієї системи соціального захисту. Отже, без коректної ідентифікації цього соціального інституту побудова дієвої та справедливої системи соціального захисту є принципово неможливою.

Принципами соціального страхування є наступні: платність, солідарність та еквівалентність відшкодування. За відсутності хоча б одного з них система втрачає страхову ознаку. Тому дані принципи доцільно об'єднати в єдину категорію (триєдиний принцип) – страховий принцип.

На цій підставі сформуємо первинну термінологічну базу соціального страхування.

Соціальне страхування – організаційно-економічний інститут захисту громадян від соціальних ризиків, що функціонує на страховому принципі.

Страховий принцип – принцип, необхідними та достатніми ознаками якого є платність, солідарність та еквівалентність відшкодування.

Система соціального страхування – сукупність інституцій та відносин, що забезпечують захист громадян від соціальних ризиків на засадах платності, солідарності та еквівалентності відшкодування.

Отже, відсутність хоча б однієї з ознак позбавляє соціальний інститут страхового статусу. Інші ознаки (обов'язковість, участь держави, прив'язка до доходів, відособленість коштів, участь соціальних партнерів в управлінні тощо) не є обов'язковими для соціального страхування в широкому значенні цього терміну. Вони лише визначають повноту та адміністративні особливості застосування страхового принципу.

Ураховуючи особливу важливість соціального страхування, його вплив на суспільні процеси, держава створює систему обов'язкового державного соціального страхування, що дає можливість значної концентрації ресурсів в єдиних фондах і тим самим забезпечення стабільного соціального захисту населення країни.

Завдяки соціальному страхуванню суспільство вирішує наступні завдання:

1) формує грошові фонди, з яких фінансуються витрати, що пов'язані з утриманням непрацездатних осіб;

2) забезпечує необхідну кількість і структуру відтворення трудових ресурсів;

3) скорочує розриви в рівнях матеріального забезпечення працюючого та непрацюючого населення;

4) досягає підвищення життєвого рівня соціальних груп населення, що не беруть участі в трудовому процесі.

На разі в Україні діють чотири цільових позабюджетних фонди, до яких роботодавці та робітники перераховують страхові внески. Діє класичний ланцюг: страховальний (роботодавець) – страховик (фонд) – застрахована особа (працівник).

Формування сучасної системи соціального страхування включає створення державних позабюджетних фондів страхування від найважливіших соціальних ризиків. На разі в Україні кожний фонд відповідає за стан справ та розвиток своєї галузі соціального страхування, і ці галузі зазви-

чай не перетинаються. Такий підхід створює умови для цілеспрямованого впливу на розбудову конкретного виду соціального страхування і, що важливо, окреслює коло відповідальності. Існує висока ймовірність, що внаслідок злиття фондів обсяги зусиль, спрямованих на регулювання певного виду соціального страхування, суттєво скоротяться.

Обов'язкова професійна пенсійна система (далі – ОППС) – це форма накопичення, збереження та виплат застрахованим особам і учасникам, які працюють в особливих (найчастіше – шкідливих та/або важких) умовах праці. У відповідності до найкращої світової практики, ОППС створюється як компенсація за ці умови та зазвичай є складовою системи накопичувального пенсійного страхування.

Аналізуючи погляди вітчизняної експертної спільноти на запровадження ОППС в Україні, можна виділити чотири основні точки зору:

- ОППС має бути запроваджена якомога скоріше;

- ОППС має бути запроваджена одночасно з II рівнем;

- ОППС має бути запроваджена після II рівня;
- запровадження ОППС не має сенсу [6].

Очевидно, успіх чи неуспіх реорганізації соціального страхування прямо визначатиметься людським фактором. При аналізі доцільності створення мегафонду в Україні слід брати до уваги ще один аспект. Бюджет новоствореного гіганта буде порівняним з держбюджетом. На думку експертів, важливі не тільки й не стільки повноваження майбутньої структури, скільки її підпорядкованість та підзвітність. Остаточне прийняття рішення великою мірою залежить від того, хто буде куратором структури – президент, парламент чи уряд. А це питання не економічне й не апаратно-адміністративне, а суто політичне.

На разі саме ОППС потенційно здатна виступити своєрідним інструментом примусу. Щоправда, компенсація відбуватиметься не «саме тут і зараз», як в ідеальній ринковій моделі, а згодом, після набуття працівником права на пенсію.

При аналізі етапів запровадження ОППС щодо системи II рівня слід ураховувати наступне. Значно менша система II рівня за масштабами охоплення, але складніша у реалізації.

Можна цілком погодитися з думкою тієї частини експертів, які вважають, що ОППС як компенсаційний механізм має бути запроваджена в Україні. Але таке запровадження повинно відбуватися виключно після узагальнення та критичного осмислення кількарічного досвіду функціонування системи II рівня.

Для України такий підхід унаслідок обов'язкового характеру ОППС є цілком неприйнятним. Чинне законодавство передбачає функціонування обов'язкової накопичувальної пенсійної системи (II рівень). При цьому усі функції з адміністрування покладаються на Накопичувальний фонд – «цільовий позабюджетний фонд, який акумулює страхові внески застрахованих осіб... пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам».

Накопичувальний фонд може функціонувати як окрема державна структура та як структурний підрозділ у складі ПФУ. На нашу думку, обов'язки з адміністрування пенсійних активів ОППС мають бути покладені саме на цей Накопичувальний фонд. У будь-якому випадку обов'язковість сплати внесків та необхідність персоніфікації обліку роблять недоцільним делегування функцій

з адміністрування коштів ОППС до НПФ чи третиї структури з наступних причин.

По-перше, взаємодія роботодавця та НПФ у частині внесків до ОППС має відбуватись на підставі господарських договорів. При цьому відкритими залишаються питання вмотивованості вибору менеджменту роботодавця на користь того чи іншого НПФ. Реалії сьогодення дають підстави припустити, що такий вибір може базуватись зовсім не на інтересах застрахованих осіб.

По-друге, не слід скидати з рахунків ускладненість державного контролю над множиною суб'єктів у порівнянні з контролем над однією структурою.

Але це жодним чином не означає, що працівник при цьому повністю позбавлений права вибору. Адже, згідно з чинним законодавством, учасник II рівня має право спрямувати внески до недержавного пенсійного фонду – суб'єкта II рівня системи пенсійного забезпечення. Якщо ОППС увійде до II рівня окремою складовою, це право автоматично пошириться й на її учасників. Щоправда, така можливість виникає у застрахованої особи лише через два роки після запровадження перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду.

Таким чином, забезпечується право працівника на вільний вибір суб'єкта, який адмініструватиме пенсійні внески, що накопичуються на персональному рахунку учасника ОППС. На разі у Мінсоцполітики розробляється проект Закону України «Про запровадження обов'язкової професійної пенсійної системи для особливих категорій професій, пов'язаних з ризиком для життя», яка має на законодавчому рівні закріпити саме такий підхід до адміністрування пенсійних внесків в ОППС.

Висновки. Узагальнивши, окреслимо подальші кроки реформування системи соціального страхування України:

1. Удосконалення адміністрування діючої системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Для чого необхідно:

- уніфікувати статуси чотирьох існуючих фондів як центральних органів виконавчої влади;

- у контексті уніфікації структури та розподілу компетенцій органів управління:

- забезпечити розумний баланс компетенцій між правліннями та виконавчими дирекціями фондів. При цьому стратегічні завдання розвитку та кадрові призначення на рівні виконавчих дирекцій мають входити до компетенції правлінь, тоді як питання поточної діяльності мають бути прерогативою виконавчих дирекцій;

- державне регулювання та нагляд за діяльністю фондів доцільно залишити за Мінсоцполітики та іншими органами державної влади в межах їхніх компетенцій. Серед іншого до компетенції Мінсоцполітики доцільно внести кадрові призначення правління, погодження структури апарату фондів, граничної чисельності працівників, схем посадових окладів, видатків на адміністративно-господарські витрати.

«Механічне» об'єднання усіх або декількох фондів (об'єднання споріднених функцій в рамках одного фонду) не є гарантією та запорукою вдосконалення функціонування системи соціального страхування. Так, об'єднання має сенс лише за наявності відповідної кваліфікації топ-менеджменту майбутньої структури та твердої впевненості у бажанні досягти задекларованої мети.

2. Запровадження нових інституцій в галузі соціального страхування. Зокрема:

- обов'язкова професійна пенсійна система як механізм фінансування дострокових і спеціальних пенсій має бути запроваджена в Україні, але виключно після узагальнення та критичного осмислення кількарічного досвіду функціонування системи II рівня. Обов'язки з адміністрування пенсійних активів ОППС мають бути покладені на Накопичувальний фонд, який обслуговуватиме активи II рівня. Тому пропонується підтримати проект Закону України «Про запровадження обов'язкової професійної пенсійної системи для особливих категорій професій, пов'язаних з ризиком для життя», розроблений Мінсоцполітики, який має на законодавчому рівні закріпити саме такий підхід до адміністрування пенсійних внесків в ОППС.

Список літератури:

1. Кир'язова Т.О. Пенсійна система як частина соціального страхування / Т.О. Кир'язова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2007. – № 26. – С. 158–163.
2. Колосок А.М. Соціальне страхування в контексті становлення соціального діалогу / А.М. Колосок // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3(81). – С. 129–135.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Пліса В.Й. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: [навч. посіб.] / В.Й. Пліса. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 160 с.
5. Державне управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Коваль О.П. Модернізація системи соціального страхування в Україні. Аналіт. доп. / О.П. Коваль. – К.: НІСД, 2014. – 38 с.

**Братюк В. П.
Пфистер И. И.**

Мукачевский государственный университет

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме

Освещена ведущая роль социального страхования как важного инструмента социальной политики государства. Проанализированы направления использования средств фондами общеобязательного государственного социального страхования в Украине, а также доказана необходимость коренного пересмотра этих направлений. Обоснована необходимость введения обязательных профессиональных пенсионных схем.

Ключевые слова: социальное страхование, принципы социального страхования, фонд гарантирования страховых выплат, общеобязательное медицинское страхование.

Bratyuk V. P.
Pfister I. I.
Mukachevo State University

PRIORITY DIRECTIONS IN THE FORMATION OF SYSTEM SOCIAL SECURITY IN UKRAINE

Summary

It's described the leading role of social security as an important instrument of social policy. It's analyzed of Fund of obligatory state social insurance in Ukraine, as well as the necessity of radical revision of these areas. It's proved the necessity of introduction of compulsory occupational pension schemes.

Keywords: social insurance principles of social insurance fund to guarantee insurance payments, compulsory medical insurance.

УДК 338.1

Грицюк Н. О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Розроблено методико-прикладні рекомендації щодо аналізування умов податкової політики підприємства та формування стратегії розвитку на цих засадах з метою забезпечення підвищення ефективності у довгостроковому періоді. Упровадження податкової політики підприємства у стратегічному аспекті розвитку забезпечує в умовах обмеженості власних фінансових ресурсів трансформацію поточних витрат у капітальні інвестиції та стає джерелом реалізації досягнення визначених цілей підприємства.

Ключові слова: податкова політика, податкова культура, податкова дисципліна, зважена, агресивна.

Постановка проблеми. Для забезпечення тривалого функціонування в ринкових умовах важливе значення має пошук ефективних шляхів формування стратегій розвитку підприємства для отримання конкурентних переваг. Сьогодні важливим завданням системи управління є прийняття обґрунтованих, своєчасних та результативних управлінських рішень, прогнозування діяльності ринку та підприємства, визначення стратегічних напрямів його розвитку.

Розробка та пошук підходів до формування ефективної системи стратегічного планування підприємств зумовлює необхідність розширення кола факторів формування стратегії та виділення податкової політики як визначального у довгостроковій перспективі, що і зумовило актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Податковий вплив на діяльність підприємства розглядався вітчизняними вченими через податкове навантаження у наукових працях В. Андрійчук [1] Н. Афанасьєва, [2] В. Бикової [5], І. Бланка [3], Д. Гетманцев [4], А. Гончарука [2], Т. Дуліка [5], Ф. Кирилук [7], Т. Козенкової [8], Л. Тимофєєва [9] М. Обушного [7], М. Хилько [7] та ін. Слід зауважити, що при вивченні методик аналізу передумов формування стратегії розвитку підприємства недостатня увага приділена аналізу якості управлінських рішень і зовсім не враховані стратегічні пріоритети підприємства. Одним з таких ключових інструментів є податкова політика підприємства.

Мета статті полягає у проведенні досліджень, спрямованих на розкриття теоретичних та прикладних аспектів щодо формування стратегії розвитку підприємства на засадах його податкової політики, удосконаленні методичних рекомендацій з аналізування податкової політики підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою реалізації податкової політики

підприємства є пошук правильних рішень, адже обираючи їх, суб'єкт господарювання формує різну реакцію ринку у поточному і стратегічному аспектах.

Щодо тлумачення податкової політики підприємства, то думки авторів розійшлися у принципових підходах до неї. Так, Т.А. Козенкова [8], Н.В. Афанасьєв, А.Б. Гончарук [2] та Д. Гетманцев [4] визначають податкову політику як одну із ланок фінансового менеджменту підприємства та вбачають її стратегічну мету у мінімізації податкових платежів з максимальною ефективністю для підприємства.

Т.О. Дулік, В.Г. Бикова [5], І.О. Бланк, Г.В. Ситник [3] розглядають податкову політику вужче – лише як процес планування податкових платежів зі складанням їх графіку оплати.

Цей концептуальний підхід до суті податкової політики полягає у «виборі між різними варіантами здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, можливі варіанти розміщення його активів з метою досягнення найнижчого рівня податкових зобов'язань, що виникають при цьому. В основі податкового планування лежить максимальне використання усіх передбачених законом пільг, а також оцінка позиції податкових органів та урахування основних напрямів податкової, бюджетної та інвестиційної політики держави» [5]. За словами автора, це абсолютно правомірна податкова оптимізація, яка передбачає, що платник податків має право вибрати для укладення угоди такий спосіб, який мінімально обтяжуватиме його податковими платежами.

Оптимізація оподаткування підприємств, на думку Н.В. Афанасьєва та А.Б. Гончарука, повинна включати: мінімізацію податкових виплат (у довгостроковому і короткостроковому періодах при будь-якому загальному товарообігу) і недопущення штрафних санкцій з боку фіскальних органів, що досягається правильною нарахування і